

תוכן האבלות על החורבן המתמשך בזמננו

[בין המצרים (שיחה 4) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו אוצרות התורה, כרך ב' בחלק "מועדים".
בהרהר. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

גרסינן בתענית (כו:) – "בשבעה עשר בתמוז: (1) נשתברו הלוחות, (2) בטל התמיד, (3) הובקעה העיר (ירושלים), (4) שרף אפוסטומוס את התורה, (5) העמידו צלם בהיכל". (=במקדש).

רש"ר הירש ("במעגלי שנה" ד/ דף לג ואילך) כותב כי כל הצרות המרובות והמרורות שפקדו את עמנו זה כבר אלפיים שנה, כולן הן שרשרת רצופה ועקבית מן המאורעות שמנויים לעיל. מן גירוש ספרד ועד פתיחת מלחמת העולם הראשונה. (ועוד כ-40 מאורעות נוראים שפירט ההיסטוריון היהודי האנגלי צציל רוט, אשר כולם ארעו במשך דורות דוקא בתקופת "בין המצרים", כמו שהמליצו חז"ל על פסוק "כל רודפיה השיגוה בין המצרים" (איכה א/ג ומובא ברש"י שם).

רש"ר הירש מבאר שם שאין מתפקידי מורשתנו היהודית להנציח לנו "ימי אבלות" לשם זכרון לאומי. אדרבה, חז"ל למדונו כי "כל המתקשה (=המתאבל) על מותו יותר מדאי, על מת אחר הוא בוכה (ח"ו)... [אלא] ג' [ימים] לבכי ז' להספד... (אמר הקב"ה) יותר מזה אי אתה רחמן עליו יותר ממני!" (מו"ק כו:). ולכן מה שנוהגים כמה מבני עמנו "יום השואה" לזכור הרוגי מלחמת עולם השניה, אינם מוסיפים בכך יראת שמים או תיקון המעשים. אדרבה, בכך מעוררים תסכול, תלונות נגד ההשגחה האלהית, פקפוק על מדת שכר ועונש וגם התרחקות מן האמונה בה'.

ובכן, משום מה מנציחים "אבלות ישנה" זו של חורבן הבית?

נלמד שוב דברי הרמב"ם: "יש שם ימים שכל ישראל מתענים מפני הצרות שארעו בהם, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו כל אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב". (הלי' תעניות ה/א).

נעיין שוב ברשימה הנ"ל. [במשנה שהובאה בתחילת השיחה]

(1) איך העיז משה לשבור את הלוחות שהיו מעשי ידי ה'?

אלא, מבואר במקרא שכאשר משה היה עדיין בגובהי מרומים וה' הודיע לו "לך רד כי שחת עמך" (שמות לב, ז) - עדיין לא אמר משה נואש. רק כאשר ירד וראה מצב בני "ויקומו לצחק", "וירא את העגל ומחולות", (לב, יט) - אז פרחו האותיות וכבדו עליו האבנים ולא עצר כח לשאת אותם. כן אם נשוה למצבנו בזמן הזה, ריבוי התיאטרונים ומעשי ההוללות, פסטיבלים של זמרה לא כדי להפיץ רעיונות נעלים או מועילים לחברה (כדברי ביקורתו של הרמב"ם, ב"פירוש המשניות" על אבות, סוף פ"א) אלא בעבור גירוי יצרים אפלים. כבר כתב "מסילת ישרים" (פרק חמישי) כי כאשר שוקעים בים של ליצנות, בא שכרון חושים ואז לא יועילו שום דברי שכל. בקיצור, מעל ומעבר לזק של פולחן ע"ז, יזיק ביותר רוח העוֹעֵים [נעוה, מעוות. ע"פ ישעיה יט, יד] של קרניבל והוללות. וחטא זה עדיין נמצא בזמננו, לדאבונו.

(2) ביטול קרבן התמיד מסמל ניתוק של הקשר המתמיד עם הקב"ה.

מהר"ל באר לנו מה ענין הקרבנות ("גבורות ה'", פ"סט) והם היו מקרבים בין נברא לבוראו. לצערנו, גם כמה מן הציבור הדתי התרחקו מהמושגים של הקרבת הקרבנות. קצת מהם מתביישים ממה שנראה "לא מתאים" לעידן החדש. הם עדיין סובלים מן פחד וחשש מ"מה יאמרו הבריות". אמנם הם מתפללים בתפילותיהם עבור המקדש וגם מפרטים בחג את קרבנות החג, אבל מתוך אדישותם כבר אינם מעיינים יפה בהלכות קדשים ולא קובעים בו מסכת. להם נחשב הענין "הלכתא למשיחא". ניכור זה וקרירות זו, גם הם עון של "בטל התמיד".

(3) הובקעה העיר.

כידוע, בזמננו נמצאים הרבה ישמעאלים בצד המזרחי של עיר קדשנו. לחלק גדול מעמנו כלל לא איכפת ממצב אומלל זה. גם בדיבור אודותם מכנים אותם "המקומיים". האם אין בזה כפירה סמויה לרעיון שהקב"ה הנחיל לנו את א"י, כדברי קטע ראשון ברש"י על התורה? ועוד כתיב: "ה' מלך עולם ועד, אבדו גוים מארצו" (תהלים י, טז). מצב קשה זה שלבני נכר יש "בעלות" על חצי העיר, ויעשו שם בנינים כרצונם ללא שום עיכוב או הפרעה, האם אין בכך חטא-רצוני מצדנו? כי לא בגלל הכרח הנסיבות בעל כורחנו נהיה המצב האומלל זה, אלא משום נטישה מרצון מצד חוגים מסוימים שלנו.

(4) נשרפה התורה.

בהקדמת צל"ח (מחבר שו"ת "נודע ביהודה") למסכת ברכות מבואר שכל לימודנו בתורה היא רק בבחינת אלף-בית בלבד. עומק של הפנימיות אין אנו מכירים כלל, בגלל פחיתות דרגתנו. התורה היא בת-שמים וכוללת בקרבה חכמות רמות ונישאות. אבל הללו הנגשים למקראות בשיטת "ביקורת המקרא", או לפי פשוטו הספרותי בלבד וללא חיפוש העומק, האם אין בכך "שריפת התורה"? וכבר האריז"ל כתב (בי"שער הכוונות", דרושי הלילה, דף שצ"ה) שיש לקונן בעת תיקון חצות על "שהתורה נמסרה לחיצונים". ומה יותר "חיצוני" מאשר הבנה מסולפת ועקומה של דברי התורה הקדושה, והכל מתוך ההתנתקות ממסורת ישראל מדור דור. וכך כתב הרב חרל"פ – "כי מיעוט העסק של ישרי לב בחלק הרוחני והאצילי של התורה, גורם שהתורה נמסרה לחיצונים לחטט לָשֶׁם "מדע" או שהולכים חשכים לראות בתורה שירה וחזון גרידא". (סוף מאמר "דרשו ה' ועזו", בתחילת ספרו "ממעייני הישועה").

(5) הושם צלם בהיכל.

גם בזה פשוט הדבר שבמקום לתת עליונות לרעיון הקודש, הרי שיטת ציבוריותנו בזמן הזה נשענת על "כח הזרוע" (לפי אינטרסים של המשטר הפוליטי) או על "כח הממון" (של הקונצרנים הגדולים). אנו רואים הרבה שטחיי-הדעת המנהלים עניני ישראל ע"י פוליטיקה שְפֵלָה של דַבְרָנוּת דו-פרצופית בבית הנבחרים, או ע"י שטיפת דעת הקהל ע"י העתונות המזייפת. הללו לא דואגים לטובתם של כלל ישראל, אלא רואים בְּמִשְׁרֹתֵיהֶם ותפקידיהם ענין של עמדות-כח, לשלוט על אוצרות-ממון רב-תועפות, או על חלוקת משרות לתומכיהם הפוליטיים וכיו"ב. בזמננו רבה הדמגוגיה, כלומר דיבורי סרק ואימרות-כנף שיש להם צלצול יפה, אבל אין בהם שום תוכן של ממש. פרנסי הקהל שאינם יראים את ה', מרמים את הציבור באופן מתמיד, שקר רודף שקר ומוליכים את הציבור שולל. הם בוגדים בתפקיד הקודש שה' מסר בידם, שהיה צריך להיות בביסוס ישראל על ארצו (=היכלו), והם העמידו בה צלם זר. והרי היה צריך להיות פה "מלכות עליון קדישין". מדינתנו היתה צריכה להיות "כסא ה' בעולם"!
וכמה אנו עדיין רחוקים מזה, לצערנו ולבושתנו. (עיין פסחים קיג: 'גי' אין הדעת סובלת... פרנס המתגאה על הציבור בחנם", ופירש רשב"ם "נוהג עליהם שררה ואינו עומד עליהן בשעת דוחק").

ולכן, כאשר שוב אנו מתאבלים בשנה הזאת, נזכור מה היו מעשי אבותינו בימים ההם ובזמן הזה, נענין נא מה טיב מעשינו בזמן הנוכחי, ונתעורר לשנות כמה שרק נוכל כדי להתקדם בכיוון התורני. אמרו הרופאים: "הכרת המחלה היא חצי התרופה". כלומר, אם רק נדע ברור מה "לא בסדר", יש תקוה שנוכל לגשת לתיקון המצב, בעז"ה.